

TURANBANK KOMMERSİYA BANKI

31 DEKABR 2002-Cİ İL TARİXİNƏ

AUDİTOR RƏYİ VƏ MALİYYƏ HESABATLARI

TURANBANK KOMMERSIYA BANKI
AUDITOR RƏYİ VƏ MALİYYƏ HESABATLARI

Mündəricat

Səhifə

Auditor Rəyi

Balans Hesabatı.....	1
Mənfəət və Zərər Hesabatı.....	2
Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Hesabatı.....	3
İştirakçı Kapitalında Dəyişikliklər Hesabatı.....	4

Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

Qeyd 1: Əsas fəaliyyətlər.....	5
Qeyd 2: Bankın əməliyyat mühiti.....	5
Qeyd 3: Hesabatların tərtib edilməsinin əsasları.....	5
Qeyd 4: Mühasibat uçotunun mühüm prinsipləri.....	6
Qeyd 5: Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlər.....	11
Qeyd 6: Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar.....	12
Qeyd 7: Qiymətli investisiya kağızları.....	13
Qeyd 8: Sair aktivlər.....	14
Qeyd 9: Qeyri-maddi aktivlər.....	14
Qeyd 10: Əsas vəsaitlər.....	15
Qeyd 11: Müştəri hesabları.....	15
Qeyd 12: Borc götürülmüş sair vəsaitlər.....	16
Qeyd 13: Sair passivlər.....	18
Qeyd 14: İştirakçı kapitalı.....	18
Qeyd 15: Yığılmış defisit.....	18
Qeyd 16: Faiz gəlirləri və xərcləri.....	19
Qeyd 17: Haqq və komissiya gəlirləri və xərcləri.....	19
Qeyd 18: Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcləri.....	20
Qeyd 19: Mənfəət vergisi.....	20
Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi.....	22
Qeyd 21: Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər.....	29
Qeyd 22: Maliyyə vasitələrinin ədalətli dəyəri.....	30
Qeyd 23: Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar.....	31

AUDİTOR RƏYİ

Turanbank Kommersiya Bankının İdarə Heyətinə:

1. Biz Turanbank Kommersiya Bankının (“Bank”) 31 dekabr 2002-ci il tarixinə əlavə edilən balans hesabatının və bu tarixdə bitən il üzrə müvafiq mənfəət və zərər, pul vəsaitlərinin hərəkəti və iştirakçı kapitalında dəyişikliklər hesabatlarının auditini apardıq. Həmin maliyyə hesabatlarına görə Bankın rəhbərliyi məsuliyyət daşıyır. Bizim məsuliyyətimiz auditimiz əsasında həmin maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirməkdən ibarətdir.
2. Biz auditimizi Beynəlxalq Audit Standartları əsasında apardıq. Həmin standartların tələbinə görə, biz işimizi elə şəkildə planlaşdırmalı və yerinə yetirməliyik ki, maliyyə hesabatlarında ciddi nöqsanların olmamasından kifayət qədər əmin ola bilək. Auditə test üsulu ilə maliyyə hesabatlarındakı məbləğləri və açıqlamaları təsdiqləyən dəlillərin yoxlanılması daxildir. Bundan əlavə, auditə mövcud mühasibat prinsiplərinin və Rəhbərliyin mühüm təxminlərinin, eləcə də maliyyə hesabatının ümumi təqdimatının dəyərləndirilməsi daxildir. Biz hesab edirik ki, apardığımız audit rəyimizi bildirmək üçün kifayət qədər əsas verir.
3. Bank hazırkı maliyyə hesabatlarını Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq ilk dəfə 31 dekabr 2002-ci il tarixinə hazırlamışdır. Müvafiq olaraq, əlavə edilən maliyyə hesabatları 1 sayılı (Yenidən İşlənmiş) “Maliyyə Hesabatlarının Tərtib və Təqdim Edilməsi” BMS-nin tələblərinə uyğun olaraq keçən ilin bütün müqayisəli məlumatlarını daxil etmir.
4. Bizim rəyimizcə, yuxarıdakı 3 sayılı paragrafda qeyd edildiyi kimi, keçən ilin auditini aparılmış müqayisəli məlumatın təqdim olunmaması istisna olmaqla, əlavə edilən maliyyə hesabatları bütün mühüm aspektlər baxımından 31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın maliyyə vəziyyətini, bu tarixdə tamamlanan il üçün əməliyyat nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.
5. Şərtli rəy bildirmədən, diqqətinizi maliyyə hesabatları üzrə 2 sayılı Qeydə cəlb edirik. Son illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı aşağı inflyasiya göstəriciləri, sabit valyuta məzənnəsi və davamlı inkişafın əldə edilməsinə müvəffəq olmuşdur. Bununla bərabər, Azərbaycan iqtisadiyyatı önəmli dərəcədə neft qiymətlərindən asılıdır və iqtisadiyyatın bütün sahələri, o cümlədən bank sektoru gələcəkdə neft qiymətlərindəki dəyişikliklərin təsirinə məruz qala bilər.

24 iyun 2003-cü il
Bakı, Azərbaycan

Turanbank Kommersiya Bankı
31 dekabr 2002-ci il tarixinə Balans Hesabatı

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

	Qeydlər	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Aktivlər			
Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlər	5	4,988,183	3,733,668
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	6	23,839,410	13,212,335
Qiymətli investisiya kağızları			
- satış üçün nəzərdə tutulan	7	574,653	488,250
- ödəmə müddəti tamamlananadək saxlanılan	7	-	282,454
Hesablanmış faiz gəlirləri		365,693	258,534
Sair aktivlər	8	214,272	16,244
Təxirə salınmış vergi aktivləri	19	1,099,845	1,463,862
Qeyri-maddi aktivlər	9	189,277	179,133
Əsas vəsaitlər	10	1,242,684	1,246,199
Aktivlərin cəmi		32,514,017	20,880,679
Passivlər			
Müştəri hesabları	11	12,474,137	8,435,211
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	12	10,249,690	5,877,377
Hesablanmış faiz xərcləri		30,236	56,495
Sair passivlər	13	184,098	76,953
Passivlərin cəmi		22,938,161	14,446,036
İştirakçı kapitalı			
İştirakçı kapitalı	14	12,302,979	9,678,351
Əsas vəsaitlər üzrə yenidənqiymətləndirmə ehtiyatı		152,918	190,035
Yığılmış defisit	15	(2,880,041)	(3,433,743)
İştirakçı kapitalının cəmi		9,575,856	6,434,643
Passivlər və iştirakçı kapitalının cəmi		32,514,017	20,880,679

Maliyyə hesabatları 24 iyun 2003-cü il tarixində İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənmiş və onun adından imzalanmışdır:

Cənab Nazim Sadıqov
İdarə Heyətinin Sədri

Cənab Əlizaman İbrahimov
Baş Mühəsib vəzifəsini icra edən

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixində bitən il üzrə Mənfəət və Zərər Hesabatı***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)*

	Qeydlər	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Faiz gəlirləri	16	2,815,977	2,050,598
Faiz xərcləri	16	(1,144,417)	(905,868)
Xalis faiz gəlirləri	16	1,671,560	1,144,730
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə ehtimal olunan zərər üçün ehtiyatın yaradılması	6	(663,083)	(5,532,984)
Kreditlər üzrə ehtiyat ayırmalarından sonra xalis faiz gəlirləri/(mənfi faiz marjası)		1,008,477	(4,388,254)
Xarici valyutanın yenidən qiymətləndirilməsi üzrə yaranan gəlir/(zərər) - zərəri/(gəliri) çıxmaqla		167,423	(47,824)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə komissiya gəlirləri		551,330	262,949
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə komissiya xərcləri		(96,795)	(36,786)
Haqq və komissiya gəlirləri	17	1,412,026	703,428
Haqq və komissiya xərcləri	17	(432,849)	(205,492)
Dividend gəlirləri		18,600	24,098
Sair gəlirlər		18,058	60,186
Əməliyyat gəlirləri/(zərəri)		2,646,927	(3,627,695)
İşçilərlə sərf olunan xərclər		(651,950)	(505,442)
Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcləri	18	(1,096,166)	(1,076,849)
Vergidən əvvəlki mənfəət/(zərər)		898,154	(5,209,986)
Mənfəət vergisi (xərçi)/kreditli	19	(381,569)	1,463,862
İl üzrə xalis mənfəət/(zərər)		516,585	(3,746,124)

5-31 səhifələrdə göstərilən qeydlər bu maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixində bitən il üzrə Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Hesabatı***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)*

	Qeydlər	Auditi aparılmamışdır 2002
Əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti:		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə alınmış faizlər		2,658,718
Qiymətli investisiya kağızları üzrə alınmış faizlər		50,101
Müştəri hesabları üzrə ödənilmiş faizlər		(452,145)
Borc götürülmüş sair vəsaitlər üzrə ödənilmiş faizlər		(718,533)
Alınmış haqq və komissiyalar		1,412,026
Ödənilmiş haqq və komissiyalar		(432,849)
Xarici valyuta ilə diling əməliyyatları üzrə alınmış haqq və komissiyalar		551,330
Xarici valyuta ilə diling əməliyyatları üzrə ödənilmiş haqq və komissiyalar		(96,795)
Alınmış sair əməliyyat gəlirləri		1,172
Ödənilmiş əməliyyat xərcləri		(1,429,015)
Alınmış dividendlər		18,600
Əməliyyat aktiv və passivlərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti		1,562,610
Əməliyyat aktiv və passivlərində dəyişikliklər		
AMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlarda xalis artma		(194,216)
Müştərilərə verilmiş kredit və avanslarda xalis artma		(11,290,158)
Sair aktivlərdə xalis artma		(198,028)
Müştəri hesablarında xalis artma		4,038,926
Sair passivlərdə xalis azalma		(35,181)
Əməliyyat fəaliyyətlərində istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(6,116,047)
İnvestisiya fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitləri		
Əsas vəsaitlərin alınması	10	(167,448)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	9	(31,694)
Əsas vəsaitlərin satılmasından daxilolmalar		26,530
Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızlarının alınması		(97,860)
İnvestisiya fəaliyyətlərində istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(270,472)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkəti		
Borc götürülmüş sair vəsaitlərdə xalis artma	12	4,372,313
İştirakçı kapitalında artma	14	2,624,628
Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərindən yaranan xalis pul vəsaitləri		6,996,941
Xarici valyuta məzənnə dəyişikliklərinin balans maddələrinə təsiri		167,423
Pul vəsaitlərində və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artma		777,845
İlin əvvəlində pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	3,682,391
İlin sonunda pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		4,460,236

5-31 səhifələrdə göstərilən qeydlər bu maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

Turanbank Kommersiya Bankı
31 dekabr 2002-ci il tarixində bitən il üzrə
İştirakçı Kapitalında Dəyişikliklər Hesabatı

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

	İştirakçı kapitalı	Əsas vəsaitlər üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	Yığılmış defisit	İştirakçı kapitalının cəmi
1 yanvar 2002-ci il tarixinə qalıq (auditi aparılmamışdır)	9,678,351	190,035	(3,433,743)	6,434,643
İştirakçı kapitalında artma (Qeyd 14)	2,624,628	-	-	2,624,628
Əsas vəsaitlər üzrə realizasiya olunmuş yenidənqiymətləndirmə ehtiyatı (Qeyd 10)	-	(37,117)	37,117	-
İl üzrə xalis mənfəət	-	-	516,585	516,585
31 dekabr 2002-ci il tarixinə qalıq	12,302,979	152,918	(2,880,041)	9,575,856

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 1: Əsas fəaliyyətlər

Turanbank ("Bank") 1992-ci ildə məhdud məsuliyyətli müəssisə formasında kommersiya bankı kimi təsis edilmişdir. Bank Azərbaycan Respublikasında kommersiya bank xidmətlərini göstərmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Milli Bankı tərəfindən qeydə alınmış və 30 dekabr 1992-ci il tarixdən etibarən Azərbaycan Respublikası Milli Bankı ("AMB") tərəfindən verilmiş ümumi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank Bakıda yerləşir və 31 dekabr 2002-ci il vəziyyətinə onun 96 işçisi vardır (2001: 87 işçi). Bankın bütün əməliyyatları Azərbaycan Respublikasında, Bakıda yerləşən baş ofis və 5 filialı vasitəsilə həyata keçirilir. Bankın hüquqi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı AZ100001, Nizami küç. 53.

Qeyd 2: Bankın əməliyyat mühiti

Son illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı aşağı inflyasiya göstəricilərinin, sabit valyuta məzənnəsinin əldə edilməsinə və davamlı inkişafa müvəffəq olmuşdur. Davam edən siyasi sabitlik, siyasi və hüquqi şəraitin gələcək inkişafına müsbət təsir göstərən faktor olmuşdur.

Buna baxmayaraq, iqtisadiyyat önəmli dərəcədə neft qiymətlərindən asılıdır və iqtisadiyyatın bütün sahələri, o cümlədən bank sektoru, neft qiymətlərindəki dəyişikliklərin təsirinə məruz qala bilər. Müflisliyin tənzimlənməsinin gələcəkdə inkişaf etdirilməsi tələbi, girovların verilməsi və qeydiyyatı üzrə rəsmiləşdirilmiş prosedurlar və hüquq və vergi sistemi ilə bağlı digər maneələr hal-hazırda Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bankların çətinliklərlə üzləşməsinə səbəb olur.

Azərbaycan Respublikasında iqtisadi sabitliyin gələcək perspektivləri hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də Bankın nəzarəti altında olmayan hüquqi, normativ və siyasi hadisələrdən xeyli dərəcədə asılıdır.

Qeyd 3: Hesabatların tərtib edilməsinin əsasları

Bankın maliyyə hesabatları Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına (BMHS) uyğun olaraq tərtib edilmişdir. Bank mühasibat uçotunu Azərbaycanın bank və mühasibat qaydalarına əsasən aparır. Bu maliyyə hesabatları həmin mühasibat qeydləri əsasında hazırlanmış və lazımi şəkildə düzəldilmişdir ki, bütün mühüm aspektlər baxımından Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına (BMHS), o cümlədən Beynəlxalq Mühasibat Standartları Şurasının (BMSS) dərc etdiyi Beynəlxalq Mühasibat Standartlarına (BMS) və Şərhlərinə uyğun olsun.

Bank maliyyə hesabatlarını BMHS-yə uyğun olaraq ilk dəfə 31 dekabr 2002-ci il tarixinə hazırlamışdır. Müvafiq olaraq, əlavə edilən maliyyə hesabatlarına 1 saylı (Yenidən İşlənmiş) "Maliyyə Hesabatlarının Tərtib və Təqdim Edilməsi" BMS-nin tələblərinə uyğun olaraq 31 dekabr 2001-ci il tarixinə və bu tarixdə tamamlanan il üçün keçən ilin bütün müqayisəli məlumatları daxil edilməmişdir. Bu məlumatlar, cari dövrün maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir və yalnız cari ilin rəqəmləri ilə birlikdə oxunmaq üçün nəzərdə tutulub və ayrıca maliyyə hesabatları kimi qəbul edilməməlidir.

Maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Azərbaycan Respublikasının milli valyutasında Azərbaycan Manatı ilə (AZM) ifadə edilir.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 3: Hesabatların tərtib edilməsinin əsasları (davamı)

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında, aktiv və passivlərin qeyd olunmuş məbləğlərinə, şərti aktiv və passivlərin maliyyə hesabatlarının tərtib olunduğu tarixdə açıqlanmasına və hesabat dövründə gəlir və xərclərin qeydə alınmış məbləğlərinə təsir edən təxminlərin və ehtimalların istifadə edilməsi tələb olunur. Bu təxminlər Rəhbərliyin cari hadisələr və fəaliyyət barəsində mükəmməl biliklərinə əsaslanarsa da, faktiki nəticələr sonda həmin təxminlərdən fərqlənə bilər.

Lazım olduqda cari ilin hesabatlarındakı dəyişiklikləri əks etdirmək məqsədilə keçən ilin auditdən keçməmiş məlumatları müvafiq şəkildə düzəldilmişdir.

Qeyd 4: Mühəsibat uçotunun mühüm prinsipləri

Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlər. Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlərə kassada nağd vəsaitlər, AMB-dəki qalıqlar, müqavilə üzrə ödəmə müddəti 3 aydan az olan qeyri-rezident banklarda blok edilmiş hesablar və rezident və qeyri-rezident banklardakı müxbir hesablar və bir günlük (overnayt) depozitlər daxildir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri. Pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatında əks olunan pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan nağd pullar, AMB-dəki qalıqlar (xəzinə istiqraz vərəqələrinin alınması üçün istifadə oluna bilməyən məcburi ehtiyatları çıxmaqla), başqa banklarda yerləşdirilmiş bir günlük (overnayt) depozitlər və qısamüddətli depozitlər (üç ayadək) daxil olmaqla müxbir hesablar və ilkin ödəmə müddəti üç aydan az olan qiymətli investisiya kağızları aiddir.

AMB-dəki məcburi ehtiyat depozitləri. 2000-ci ildən başlayaraq AMB Banka, cəmi hesablanmış məcburi ehtiyatların 50%-ni qısamüddətli xəzinə istiqrazlarının alınmasına xərcləməyə icazə vermişdir. Bankın cəmi hesablanmış məcburi ehtiyatların yerdə qalan 50%-ni öz gündəlik fəaliyyət məqsədləri üçün istifadə etmək hüququ yoxdur və bu səbəbdən pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatında pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid edilməmişdir.

Ödəmə müddətləri tamamlananadək saxlanılan investisiyalar. Ödəmə müddətləri tamamlananadək saxlanılan qiymətli investisiya kağızları, Bankın buraxdığı kreditlər və alacaqlarından fərqli olan, rəhbərliyin ödəmə müddətləri tamamlananadək saxlamaq niyyəti və imkanı olduğu, müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilə bilən ödənişlər aparılan və müəyyən edilmiş ödəmə müddəti olan maliyyə aktivləridir. Rəhbərlik investisiyaların müvafiq təsnifatını alqı zamanı aparır. Ödəmə müddətləri tamamlananadək saxlanılan investisiyalar zərər üçün ehtiyatı çıxmaqla və effektiv gəlir metodu əsasında amortizasiya olunmuş maya dəyərində əks edilir.

Qiymətli investisiya kağızlarının saxlanıldığı müddətdə əldə edilən faiz, faiz gəlirləri kimi qeydə alınır. Qiymətli investisiya kağızlarının bütün müntəzəm alqıları və satışları Bankın alqı və ya satış əməliyyatını apardığı tarixdə qeydə alınır.

Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları. Likvidlik ilə bağlı, yaxud faiz dərəcələrində, valyuta məzənnəsində və ya qiymətli kağızların dəyərlərində dəyişikliklərin edilməsi zərurətinə cavab olaraq hər an satıla bilən və qeyri-müəyyən müddət ərzində saxlanması nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları satış üçün nəzərdə tutulan kimi təsnif edilir. Rəhbərlik qiymətli investisiya kağızlarının müvafiq təsnifatını alqı zamanı müəyyən edir.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 4: Mühəsibat uçotunun mühüm prinsipləri (davamı)

Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları ilkin dəyərdə qeydə alınır (əməliyyat xərcləri daxil olmaqla) və sonradan açıq bazarda müəyyən edilmiş hərrac qiymətlərinə əsasən ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirilir. Satış üçün nəzərdə tutulan müəyyən qiymətli investisiya kağızları üçün açıq bazarda müstəqil qiymət mövcud olmadıqda, Rəhbərlik onların ədalətli dəyərini aşağıdakı qaydada müəyyən edir: bir biri ilə əlaqəli olmayan üçüncü şəxslər arasında investisiyalarda kapital payının son dövrdə satış nəticələrinə əsasən; digər əhəmiyyətli məlumat əsasən (investisiya olunan müəssisənin diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti və həmin müəssisə haqqında maliyyə məlumatları); və digər qiymətləndirmə metodologiyalarının tətbiqinə əsasən. Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızlarının ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər nəticəsində yaranan realizasiya olunmamış gəlirlər və zərər, onların yarandığı dövrdə təxirə salınmış vergini çıxmaqla, birbaşa olaraq iştirakçı kapitalında dəyişikliklər hesabatında ədalətli dəyər ehtiyatı kimi qeyd olunur və həmin qiymətli kağızlar satılan zaman, gəlir və zərər realizasiya olunarkən, ədalətli dəyər ehtiyatı kapital hesabından mənfəət və zərər hesabatına silinir.

Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları satıldıqda, yığılmış ədalətli dəyər üzrə müvafiq düzəlişlər, satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları üzrə gəlir kimi (zərər çıxmaqla), mənfəət və zərər hesabatında qeyd olunur.

Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları üzrə əldə edilən faiz, mənfəət və zərər hesabatında satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları üzrə faiz gəlirləri kimi qeyd olunur. Bu qiymətli investisiya kağızları üzrə alınmış dividendlər mənfəət və zərər hesabatında dividend gəlirlərinə daxil edilir.

Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızlarının bütün müntəzəm alqıları və satışları, Bank aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü əməliyyat tarixində qeydə alınır.

Verilmiş kreditlər və kredit zərərləri üzrə ehtiyatlar. Bank tərəfindən bilavasitə borcalana və ya sub-iştirakçı agentinə pul ayırmaqla verilmiş kreditlər, əməliyyat aktivləri kimi qeydə alınan dərhal və ya qısa müddət ərzində satılmaq niyyəti ilə yaranmış aktivlərdən fərqli olaraq, verilmiş kreditlər kimi təsnif edilir.

Bütün kreditlər və avanslar borcalanlara nağd pul verildiyi zaman qeydə alınır. Bank verilmiş kreditlər və avansları verilən məbləğin ədalətli dəyəri olan maya dəyərində, sonra isə kredit zərəri üzrə ehtiyatı çıxmaqla amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alır. Amortizasiya olunmuş maya dəyəri kreditləri vermək üçün ayrılmış nağd vəsaitlərin buraxılma tarixindəki bazar qiymətlərinə əsasən müəyyən edilən ədalətli dəyərində əsaslanır.

Bazar qiymətlərindən fərqli faiz dərəcələrində verilmiş kreditlər, verilmə zamanı ədalətli dəyərdə yenidən qiymətləndirilir. Ədalətli dəyər, analoji kreditlər üçün bazar faiz dərəcələri əsasında diskont edilmiş gələcək faiz ödənişlərini və kreditlər üzrə ödənilmiş əsas borcları əks etdirir. Kreditin verildiyi tarixdə onun ədalətli dəyəri ilə nominal dəyəri arasındakı fərq, aktivlərin bazar qiymətlərindən yuxarı faiz dərəcələrində verilmiş aktivlər üzrə gəlir və ya bazar qiymətlərindən aşağı faiz dərəcələrində verilmiş aktivlər üzrə zərər kimi mənfəət və zərər hesabatında qeyd olunur. Sonradan, bu cür kreditlərin balans dəyəri kreditlərin verildiyi tarixdə yaranan gəlir və zərərlərin amortizasiyası üçün təshih edilir və müvafiq gəlir effektiv gəlir metoduna əsasən mənfəət və zərər hesabatında faiz gəlirləri kimi qeyd olunur.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 4: Mühəsibat uçotunun mühüm prinsipləri (davamı)

Bankın ilkin müqavilə şərtlərinə görə bütün borc məbləğlərini toplamaq iqtidarında olmamasına obyektiv sübut olduğu təqdirdə, kredit zərərləri üçün kredit riski ehtiyatı ayrılır. Ehtiyat məbləği, balans dəyəri və təxmin edilən əldə edilə bilən məbləğ arasındakı fərkdir.

Əldə edilə bilən məbləğ, kreditin verildiyi faiz dərəcəsi əsasında diskont edilmiş zəmanətlər və ya girovlar üzrə əldə oluna biləcək məbləğlər də daxil olmaqla, gələcəkdə gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinin hazırkı dəyərini göstərir.

Balans tarixində mövcud olan kredit portfelinin komponentlərində ehtimal edilən zərərlərin olmasına obyektiv sübut olduğu təqdirdə, həmçinin həmin zərərlər üçün ehtiyat yaradılır. Bunlar, hər bir komponentin tərkibində olan tarixi zərər modellərinə, borcalanlara təyin edilmiş kredit dərəcələrinə əsasən təxmin edilir və borcalanların fəaliyyət göstərdiyi cari iqtisadi mühiti əks etdirir.

Kreditin qaytarıla bilməməsi ehtimal edildikdə, o, müvafiq zərər ehtiyatından silinir. Bu cür kreditlər, bütün zəruri hüquqi prosedurlar tamamlandıqda və zərər məbləği müəyyən edildikdə balansdan silinir. Əvvəllər silinmiş olduğu halda, sonradan bərpa olunan kreditlər mənfəət və zərər hesabatında kredit zərərləri üzrə ehtiyatın kreditinə yazılır.

Kredit zərərləri üzrə ehtiyat məbləği, silinmədən sonra baş vermiş hadisəyə görə azalarsa, həmin ehtiyatın qaytarılması mənfəət və zərər hesabatında kredit zərərləri üzrə ehtiyatın kreditinə yazılır.

Bank, kreditlərin alınması üçün üçüncü şəxslərlə əməliyyatlar aparmır.

Kreditlərlə bağlı digər öhdəliklər. Adi fəaliyyət gedişində Bank akkreditivlər və zəmanətlər kimi bu və ya digər şəkildə, kreditlərlə bağlı bir sıra öhdəliklərlə üzləşir. Bu cür öhdəliklərdə zərərlərin yaranması ehtimal edildikdə, onlar üzrə xüsusi ehtiyatlar qeydə alınır.

Əsas vəsaitlər. Bütün əsas vəsaitlər yığılmış köhnəlməni və qiymətdən düşmə nəticəsində zərəri çıxmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Yenidənqiymətləndirmə, aktivin xalis qalıq dəyərini bazar dəyərinə oxşar dərəcədə yenidən qiymətləndirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Aktivin növünə və alınma tarixinə görə indekslər dəyişir.

Əsas vəsaitlərin təmir və saxlanma xərcləri, o cümlədən binaların təmir xərcləri müvafiq aktivlərin faydalı xidmət müddətinin artması və ya əhəmiyyətli şəkildə yaxşılaşması ilə nəticələndiyi halda aktivləşdirilir və aktivin təxmin edilən faydalı xidmət müddəti ərzində bərabər aşınma üsuluna əsasən amortizasiya edilir. Sair təmir və saxlama xərcləri, xərclər çəkildikdə mənfəət və zərər hesabatına silinir.

Tamamlanmamış tikinti işləri ilkin maya dəyərində qeydə alınır. Tikinti işləri tamamlandıqdan sonra, həmin aktivlər balans dəyərində müvafiq “əsas vəsaitlər” kateqoriyasına köçürülür. Tamamlanmamış tikintilər üçün tikinti işləri başa çatdırılmayana qədər köhnəlmə xərci hesablanmır.

Aktivin balans dəyəri, onun təxmin edilən əldə oluna bilən dəyərindən artıq olarsa, o dərhal aktivin əldə oluna bilən dəyərinə çatdırılır və yaranan fərq mənfəət və zərər hesabatında qeyd olunur. Aktivin təxmin edilən əldə oluna bilən dəyəri, onun xalis satış qiyməti ilə istifadə dəyərindən daha yüksək olanıdır.

Qeyd 4: Mühəsibat uçotunun mühüm prinsipləri (davamı)

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Əsas vəsaitlərin satışından əldə olunan gəlirlər və zərərlər, onların balans dəyərində istinadən müəyyən edilir və mənfəət/(zərər) müəyyənləşdirilərkən nəzərə alınır.

Qeyri-maddi aktivlər. Kompüter proqramlarının saxlanması ilə bağlı xərclər, çəkildiyi zaman xərc kimi qeydə alınır. Bankın nəzarətində olan proqram təminatının saxlanması ilə əlaqədar birbaşa xərclər bir ildən çox iqtisadi səmərə gətirdiyi halda, qeyri-maddi aktivlər kimi tanınır. Birbaşa xərclərə proqram təminatını hazırlayan işçilərə sərf olunan xərclər və inzibati xərclərin müvafiq hissəsi daxildir.

Kompüter proqram təminatının fəaliyyətinin artırılması və ya yaxşılaşdırılmasına çəkilən xərclər (proqram təminatının ilkin texniki imkanları istisna olmaqla) aktivin yaxşılaşdırılması kimi qeyd olunur və proqram təminatının ilkin dəyərində əlavə edilir. Proqram təminatının hazırlanması xərcləri, qeyri-maddi aktivlər kimi tanınır və bərabər aşınma prinsipinə əsasən onların faydalı xidmət müddəti ərzində amortizasiya olunur. Bank, proqram təminatını 10 il ərzində istifadə etmək hüququ əldə etmişdir.

Köhnəlmə. Köhnəlmə bərabər aşınma prinsipinə əsasən əsas vəsaitlərə onların təxmin edilən faydalı xidmət müddəti ərzində aşağıdakı kimi tətbiq edilmişdir.

Binalar	3%
Kompüterlər və rabitə avadanlığı	25%
Mebel, qurğular və sair	20%
Nəqliyyat vasitələri	20%

Mənfəət vergisi. Vergilər, hazırkı maliyyə hesabatlarında qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq əks olunmuşdur. İl üzrə mənfəət və zərər hesabatında göstərilən mənfəət vergisi xərci, cari vergiləri və təxirə salınmış vergidəki dəyişiklikləri əks etdirir. Cari vergilər, hesabat tarixinə qüvvədə olan vergi dərəcələrindən istifadə etməklə il üzrə ehtimal olunan vergiyə cəlb ediləcək mənfəət üzərindən hesablanır. Gəlir vergisindən başqa bütün vergilər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi, passiv metodundan istifadə etməklə, aktiv və passivlərin vergi əsasları və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında yaranan bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. Müvəqqəti vaxt fərqlərindən irəli gələn təxirə salınmış vergi aktivləri o dərəcədə qeydə alınır ki, gələcəkdə vergiyə cəlb ediləsi mənfəətin mövcudluğuna və həmin mənfəətin hesabına təxirə salınmış vergi aktivinin istifadəsinə güman olsun. Təxirə salınmış vergi aktiv və passivləri, balans tarixində qüvvədə olmuş və ya əsasən qüvvədə olmuş vergi dərəcələrinə əsasən aktivin realizasiya edildiyi və ya öhdəliyin yerinə yetirildiyi dövrə tətbiq edilməsi ehtimal edilən vergi dərəcələrində qiymətləndirilir. Təxirə salınmış vergi aktiv və passivləri, yalnız Bankın ayrı-ayrı müəssisələri arasında əvəzləşdirilir.

Birbaşa olaraq iştirakçı kapitalına əlavə olunan və ya silinən satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızlarının ədalətli dəyəri üzrə yenidənqiymətləndirmə ilə əlaqədar təxirə salınmış mənfəət vergisi, birbaşa olaraq iştirakçı kapitalından silinir və ya ona əlavə olunur. Sonra isə təxirə salınmış mənfəət vergisi, həmin qiymətli kağızlar üzrə gəlir və ya zərər realizasiya olunduğu zaman, mənfəət və zərər hesabatında qeyd edilir.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 4: Mühəsibat uçotunun mühüm prinsipləri (davamı)

Əsas müvəqqəti vaxt fərqləri müxtəlif köhnəlmə dərəcələrindən, kredit zərərləri üzrə ehtiyat məbləğlərindəki fərqlərdən, hesablanmış faiz gəlirləri və xərclərindən və yerli mənfəət vergisi hesablamaları və hazırkı maliyyə hesabatlarının məqsədləri üçün hesablanmış xərclərdən irəli gəlir. 19 saylı Qeydə baxın.

Faiz gəlir və xərclərinin uçota alınması. Faiz gəlir və xərcləri, bütün faiz gətirən maliyyə vasitələri üçün faktiki alqı qiyməti əsasında effektiv gəlir metoduna əsasən mənfəət və zərər hesabatında hesablama metodu ilə uçota alınır.

Faiz gəlirlərinə sabit gəlirli qiymətli kağızlar üzrə qazanılmış kuponlar, ödəmə təminatları üzrə hesablanmış diskont və mükafat və sair diskont edilmiş maliyyə vasitələri daxildir.

Kreditin qaytarılması şübhəli olduğu halda, o, əldə oluna bilən dəyərə çatdırılır. Buna görə, faiz gəlirləri sonradan əldə oluna bilən dəyəri qiymətləndirmək məqsədilə pul vəsaitlərinin gələcək hərəkətini diskont etmək üçün istifadə olunan faiz dərəcəsinə əsasən qeydə alınır.

Haqq və komissiyalar üzrə gəlirlər və xərclər. Bank xidmətləri ilə bağlı haqq və komissiyalar üzrə gəlirlər və xərclər, xidmətlər göstərildikdə hesablanaraq uçota alınır.

Xarici valyuta əməliyyatları. Azərbaycan Manatı ilə ifadə olunmuş monetar aktiv və passivlər, Manatla qeyd olunur. Digər valyutalarda aparılmış monetar aktiv və passivlər, balans tarixində qüvvədə olan AMB-nin rəsmi valyuta məzənnəsi ilə Azərbaycan Manatına çevrilir. Azərbaycan Manatından başqa digər valyutalarda ifadə olunmuş qeyri-monetar aktiv və passivlər, əməliyyat günü qüvvədə olan valyuta məzənnəsindən istifadə etməklə Manata çevrilmişdir. Manatdan başqa digər valyutalarda qazanılmış və çəkilməmiş gəlir və xərclər, əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsinə təxminən bərabər olan məzənnədən istifadə etməklə Manata çevrilmişdir.

Aktiv və passivlərin Manata çevrilməsi zamanı yaranan gəlirlər və zərərlər, mənfəət və zərər hesabatında xarici valyutanın yenidən qiymətləndirilməsi üzrə yaranan gəlirlər (zərəri çıxmaqla) kimi qeyd olunur.

31 dekabr 2002-ci il vəziyyətinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə edilən əsas valyuta məzənnələri belədir: 1 ABŞ dolları = 4,893 Azərbaycan Manatı, 1 Avro = 5,080 Azərbaycan Manatı və 1 Rus Rublu = 153.94 Azərbaycan Manatı (2001: 1 ABŞ Dolları = 4,775 Azərbaycan Manatı, 1 Avro = 4,230 Azərbaycan Manatı və 1 Rus Rublu = 158.43 Azərbaycan Manatı). Hal-hazırda, Azərbaycan Manatı digər xarici ölkələrdə sərbəst dönerli valyuta hesab edilmir.

Əvəzləşdirmə. Balans hesabatında maliyyə aktivlərinin və passivlərinin əvəzləşdirilməsi və alınan xalis məbləğin hesabatda əks olunmasına yalnız o zaman icazə verilir ki, uçota alınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün hüquqi əsas və eyni zamanda aktiv və ya passivi xalis əsasda əldə etmək və ya yerinə yetirmək niyyəti mövcud olsun.

Ehtiyatlar. Ehtiyatlar aşağıdakı hallarda qeydə alınır: Bank hal-hazırda keçmiş hadisələrin nəticəsində hüquqi və ya ənənəvi öhdəliyə malik olduqda, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərə yaradan vəsaitlərin çıxış edilməsinin tələb olunması ehtimalı olduqda və öhdəlik məbləğinin etibarlı qiymətləndirilməsi mümkün olduqda.

Qeyd 4: Mühəsibat uçotunun mühüm prinsipləri (davamı)

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Pensiya və digər əmək haqqı xərcləri. Bankın sosial müdafiə fonduna köçürmələri və işçilərə verilən əmək haqqları ilə bağlı digər fondlara ayırmaları, çəkildikdə xərc kimi tanınır və mənfəət və zərər hesabatında işçilərə sərf olunan xərclər kimi qeyd edilir.

Qeyd 5: Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlər

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Kassada nağd pul	803,626	746,741
AMB-də qalıqlar	3,387,034	2,959,044
Digər banklardakı müxbir hesablar:		
- Azərbaycan Respublikasında	769,359	5,324
- Başqa ölkələrdə	28,164	22,559
Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlərin cəmi	4,988,183	3,733,668
Çıxacaq: AMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatların xəzinə istiqraz vərəqələrinin alınması üçün istifadə edilməyən hissəsi	(527,947)	(333,731)
Əlavə: Xəzinə istiqraz vərəqələri	-	282,454
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin cəmi	4,460,236	3,682,391

2000-ci ildən başlayaraq AMB Banka, cəmi hesablanmış məcburi ehtiyatların 50%-ni qısamüddətli xəzinə istiqraz vərəqələrinin alınmasına xərcləməyə icazə vermişdir. 31 dekabr 2002-ci il tarixinə AMB-dəki cəmi hesablanmış məcburi ehtiyat depozitlərinin məbləği AZM 1,055,895 min (2001: AZM 667,461 min) təşkil etmişdir. AZM 1,055,895 min məbləğində cəmi hesablanmış məcburi ehtiyat depozitlərinin 50%-i (AZM 527,947 min) 31 dekabr 2002-ci il tarixinə (2001: AZM 333,731 min) xəzinə istiqraz vərəqələrinin alınması üçün mövcuddur. Buna baxmayaraq, 31 dekabr 2002-ci il tarixində xəzinə istiqraz vərəqələrinin alınması üçün vəsait sərf edilməmişdir (2001: AZM 282,454 min).

AMB-dəki məcburi ehtiyat depozitlərinin yerdə qalan 50%-i xəzinə istiqraz vərəqələrinin alınması üçün icazə verilməmişdir və beləliklə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərindən çıxarılmışdır.

AMB-dəki AZM 2,331,139 min (2001: AZM 2,574,037 min) məbləğində qalıq, Bankın ölkədəki sair banklarla apardığı hesablaşmalar üçün saxlanılan müxbir hesablarının qalığını təşkil edir. Həmin nostro hesabı üzrə faiz hesablanmır.

Xəzinə istiqraz vərəqələri, yüksək likvidli və ilkin ödəmə müddətləri üç aydan az olduqları üçün pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid edilir (Qeyd 7).

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 6: Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Cari kreditlər	22,175,395	12,173,581
Ödəmə müddəti uzadılmış kreditlər	984,866	677,292
Vaxtı ötmüş kreditlər	6,479,807	6,175,164
Çıxacaq: müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə yaranan ehtiyat	(5,800,658)	(5,813,702)
Müştərilərə verilmiş kreditlərin və avansların cəmi	23,839,410	13,212,335

Ödəmə müddəti uzadılmış kreditlər, ödəmə tarixləri və/və ya faiz dərəcələri yenidən razılaşdırılmış kreditlərdir.

Müştərilərə verilmiş kredit zərərləri üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
1 yanvar tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə yaranan ehtiyat	5,813,702	280,718
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə ehtiyat, xalis	663,083	5,532,984
İl ərzində silinmiş kreditlər	(676,127)	-
31 dekabr tarixinə müştərilərə verilmiş kredit zərərləri üzrə yaranan ehtiyat	5,800,658	5,813,702

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)***Qeyd 6: Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)**

Kredit portfelinin iqtisadi sektor üzrə risk strukturu aşağıdakı kimidir:

	2002	%	Auditi aparılmamışdır 2001	%
Fiziki şəxslər				
- mənzillərin alınması	7,931,813	26.8%	3,580,810	18.8%
- tikinti	7,829,270	26.3%	3,482,212	18.3%
- nəqliyyat vasitələrinin alınması	75,938	0.3%	21,483	0.1%
- digər məqsədlər	616,239	2.1%	279,025	1.5%
Cəmi fiziki şəxslər	16,453,260	55.5%	7,363,530	38.7%
Hüquqi şəxslər				
Ticarət və xidmətlər	7,273,949	24.5%	4,480,258	23.5%
İstehsal	2,796,962	9.4%	2,028,987	10.7%
Tikinti	1,853,197	6.3%	2,517,748	13.2%
Kənd təsərrüfatı	672,868	2.3%	1,865,315	9.8%
Sair	589,832	2.0%	770,199	4.1%
Cəmi hüquqi şəxslər	13,186,808	44.5%	11,662,507	61.3%
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların cəmi (məcmu məbləğ)	29,640,068	100.0%	19,026,037	100.0%

31 dekabr 2002-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kredit və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri AZM 23,839,410 min olmuşdur. 22 sayılı Qeydə baxın.

Müştərilərə verilmiş kreditlərin və avansların coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddəti və faiz dərəcəsinin təhlilləri 20 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Qeyd 7: Qiymətli investisiya kağızları

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Ödəmə müddəti tamamlananadək saxlanılan qiymətli investisiya kağızları		
Xəzinə istiqraz vərəqələri	-	282,454
Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları		
Sərbəst alınıb satılmayan səhmlər	574,653	488,250
Qiymətli investisiya kağızlarının cəmi	574,653	770,704

Qiymətli investisiya kağızlarının coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddəti və faiz dərəcəsinin təhlilləri 20 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 8: Sair aktivlər

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Bloklaşdırılmış nostro hesabları	106,667	-
Əvvəlcədən ödənilmiş xərclər	71,255	13,129
Ödənilməkdə olan məbləğlər	19,220	-
Əsas vəsaitlərin alınması üçün verilmiş avanslar	10,280	-
Sair	6,850	3,115
Sair aktivlərin cəmi	214,272	16,244

Bloklaşdırılmış nostro hesablar, akkreditiv əməliyyatları üçün blok edilmiş nostro hesabları üzrə qalıqları əks etdirir. Bankın bu vəsaitlərdən öz gündəlik fəaliyyət məqsədləri üçün istifadə etmək hüququ yoxdur. Bu səbəbdən, 31 dekabr 2002-ci il tarixinə AZM 106,667 min məbləğində qalıq nağd pul və qısamüddətli vəsaitlərə aid edilməmişdir. 31 dekabr 2002-ci il vəziyyətinə bloklaşdırılmış nostro hesablarının qalığı, hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində xeyli azalmışdır.

Sair aktivlərin coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddəti və faiz dərəcəsinin təhlilləri 20 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Qeyd 9: Qeyri-maddi aktivlər

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Qeyri-maddi aktivlər	221,229	189,535
Çıxacaq: yığılmış amortizasiya	(31,952)	(10,402)
Qeyri-maddi aktivlərin cəmi	189,277	179,133

Qeyri-maddi aktivlərə əsasən məlumatların elektron işlənməsi proqramı daxildir.

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)***Qeyd 10: Əsas vəsaitlər**

	Binalar	Mebel, qurğular və sair	Kompüter və ofis avadanlığı	Motorlu nəqliyyat vasitələri	Cəmi
1 yanvar 2002-ci il tarixinə xalis qalıq dəyəri	992,622	84,124	113,644	55,809	1,246,199
İlkin dəyər və ya qiymətləndirmə					
Açılış balansı	1,077,853	322,095	388,161	279,412	2,067,521
Əlavələr	96,090	8,707	7,944	54,707	167,448
Silinmələr			(14,137)	(121,912)	(136,049)
Yekun balans	1,173,943	330,802	381,968	212,207	2,098,920
Yığılmış köhnəlmə					
Açılış balansı	(85,231)	(237,971)	(274,517)	(223,603)	(821,322)
Köhnəlmə xərci	(32,336)	(36,344)	(53,564)	(39,075)	(161,319)
Silinmələr	-	-	14,137	112,268	126,405
Yekun balans	(117,567)	(274,315)	(313,944)	(150,410)	(856,236)
31 dekabr 2002-ci il tarixinə xalis qalıq dəyəri	1,056,376	56,487	68,024	61,797	1,242,684

Mebel, qurğular və sair, kompüter və ofis avadanlığı və motorlu nəqliyyat vasitələri 1 yanvar 1996 və 1 yanvar 1998-ci il tarixlərində təxminən onların ədalətli dəyərində bərabər olan bazar qiymətlərinə əsasən yenidən qiymətləndirilmişdir. Yaranan yenidənqiymətləndirmə ehtiyatı iştirakçı kapitalında dəyişikliklər hesabatında qeyd edilmişdir. 2002-ci ildə Bank, əsas vəsaitlər üzrə yenidənqiymətləndirmə ehtiyatını realizasiya etmiş və AZM 37,117 min məbləğində yaranan realizasiya iştirakçı kapitalında dəyişikliklər hesabatında qeydə alınmışdır.

Qeyd 11: Müştəri hesabları

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Hüquqi şəxslər:		
- Cari/hesablaşma hesabları	3,565,173	3,638,504
- Müddətli depozitlər	5,024,989	3,490,209
Zəmanət məktubları üzrə blok edilmiş depozitlər	321,966	-
Fiziki şəxslər:		
- Cari/müddətsiz hesablar	1,790,842	367,280
- Müddətli depozitlər	1,771,167	939,218
Müştəri hesablarının cəmi	12,474,137	8,435,211

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 11: Müştəri hesabları (davamı)

31 dekabr 2002-ci il tarixinə akkreditivlər və zəmanət məktubları haqqında məlumat 21 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Müştəri hesabları portfelinin iqtisadi sektor üzrə risk strukturu aşağıdakı kimidir:

	2002	%	Auditi aparılmamışdır 2001	%
Sığorta	4,508,442	36.1%	2,953,483	35.0%
Fiziki şəxslər	3,562,009	28.6%	1,306,498	15.5%
Tikinti	1,385,175	11.1%	2,694,504	31.9%
Nəqliyyat	1,175,247	9.4%	712,705	8.4%
Ticarət və xidmət	806,145	6.5%	473,949	5.6%
Dövlət və ictimai müəssisələr	401,123	3.2%	12,771	0.2%
Kənd təsərrüfatı	289,640	2.3%	14,837	0.2%
Sair	346,356	2.8%	266,464	3.2%
Müştəri hesablarının cəmi	12,474,137	100.0	8,435,211	100.0

Sığorta sahəsində fəaliyyət göstərən üç özəl müəssisədən cəlb edilmiş müştəri hesablarının qalığı AZM 4,508,442 min olmuşdur ki, bu da 31 dekabr 2002-ci il tarixinə cəmi müştəri hesablarının 36.1%-ni təşkil edir. Müştəri hesablarının qalığına AZM 3,361,736 min məbləğində müddətli depozitlər və AZM 1,146,706 min məbləğində müddətsiz depozitlər daxildir.

31 dekabr 2002-ci il tarixinə müştəri hesablarının təxmin edilən ədalətli dəyəri AZM 12,474,137 min olmuşdur. 22 sayılı Qeydə baxın.

Müştəri hesablarının coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddəti və faiz dərəcəsinin təhlilləri 20 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Qeyd 12: Borc götürülmüş sair vəsaitlər

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Borc götürülmüş vəsaitlər:		
- AMB-dən	7,100,000	2,900,000
- Yerli kommersiya bankları və digər kredit təşkilatlarından	2,694,300	2,567,741
Xarici banklardan borc götürülmüş vəsaitlər	455,390	409,636
Borc götürülmüş sair vəsaitlərin cəmi	10,249,690	5,877,377

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 12: Borc götürülmüş sair vəsaitlər (davamı)

31 dekabr 2002-ci il tarixinə AMB-dən borc götürülmüş vəsaitlərin cəmi AZM 7,100,000 min təşkil edərək üç tranşdan ibarət olmuşdur. AZM 1,100,000 min məbləğində olan birinci tranş üzrə illik faiz dərəcəsi 10% təşkil edir və ödəmə müddəti 27 fevral 2003-cü il tarixində başa çatdığı zaman ödənilmişdir. AZM 1,500,000 min məbləğində olan ikinci tranş üzrə isə illik faiz dərəcəsi 7% hesablanır və ödəmə müddəti 25 sentyabr 2003-cü ildir. AZM 4,500,000 min məbləğində üçüncü tranş üzrə illik faiz dərəcəsi 7% təşkil edir və ödəmə müddəti 28 noyabr 2003-cü ildə başa çatır.

2002-ci ildə AMB-nin manatla verilmiş kreditlər üzrə illik faiz dərəcəsi 10%-dən 7%-ə kimi azaldılmışdır.

23 aprel 2002-ci il tarixində Bank, Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq Bankı ilə ildə 18% dərəcəsində AZM 880,740 min (180 min ABŞ dolları) məbləğində borc alınması haqqında banklararası kredit müqaviləsi imzalamışdır. Həmin kreditin ödəmə müddəti 23 aprel 2003-cü ildə başa çatır. 31 dekabr 2002-ci il vəziyyətinə, həmin kreditin qalığı AZM 489,300 min (100 min ABŞ dolları) olmuşdur. 2003-cü ilin yanvar ayında Bank krediti tamamilə geri ödəmişdir.

Azərbaycan Respublikasında Sahibkarlığın İnkişafı üzrə Dövlət Fondu ("Fond") ilə bağlanmış 9 oktyabr 2002-ci il tarixli kredit müqaviləsinə əsasən Bank, Fondan müvafiq sub-kreditorların maliyyələşdirilməsi məqsədilə gələcəkdə istifadə ediləcək kredit vəsaitləri almaq hüququnu qazanmışdır. Bank, sub-kreditlərin ödənilmə vəziyyətindən asılı olmayaraq, sub-kreditorla bağlanmış kredit müqaviləsinin müddəti başa çatarkən kredit vəsaitlərini ödəmək üçün məsuliyyət daşıyır. 31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın Fondan aldığı ödənilməmiş kredit vəsaitlərinin məbləği AZM 2,205,000 min təşkil etmişdir. Ödənilməmiş kredit vəsaitləri üzrə faiz dərəcəsi ildə 0.5%-dən 4%-dək dəyişir.

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın "İsveçrənin Banque de Commerce et de Placements" Bankı ilə AZM 455,390 min (93 min ABŞ dolları) məbləğində ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş overdraft vəsaitləri olmuşdur. İlin sonuna həmin vəsaitlər üzrə illik faiz dərəcəsi 4.1% hesablanmışdır.

Borc götürülmüş sair vəsaitlərin coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddəti və faiz dərəcəsinin təhlilləri 20 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 13: Sair passivlər

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Hesablanmış xərclər	117,646	-
Ödənilməkdə olan məbləğlər	36,646	54,813
Vergi və digər orqanlara ödəniləcək vəsaitlər	27,864	22,140
Sair	1,942	-
Sair passivlərin cəmi	184,098	76,953

Sair passivlərin coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddəti və faiz dərəcəsinin təhlilləri 20 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Qeyd 14: İştirakçı kapitalı

31 dekabr 2002-ci il vəziyyətinə Bankın elan edilmiş və ödənilmiş kapitalının strukturu aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2002		Auditi aparılmamışdır 2001	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Hüquqi şəxslər	2,645,611	22%	2,555,219	26%
Fiziki şəxslər	9,657,368	78%	7,123,132	74%
Elan edilmiş və ödənilmiş kapitalın cəmi	12,302,979	100%	9,678,351	100%

2002-ci ildə Bankın iştirakçı kapitalının həcmi AZM 2,624,628 min nağd pul qoyuluşu miqdarında artmışdır.

Qeyd 15: Yığılmış defisit

Azərbaycan Respublikasının Banklar və Bank Fəaliyyəti Haqqında Qanununa uyğun olaraq, Bankın xalis mənfəəti dividendlər kimi bölüşdürülməli və ya Azərbaycan Mühəsibat Qaydalarına əsasən hazırlanmış maliyyə hesabatları əsasında ehtiyatlara (fond hesablarına) köçürülməlidir. Yerli standartlara görə mənfəət hər il bölüşdürülür.

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)***Qeyd 16: Faiz gəlirləri və xərcləri**

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Faiz gəlirləri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə faiz gəlirləri	2,775,237	2,009,633
Qiymətli investisiya kağızları üzrə faiz gəlirləri	40,740	40,965
Faiz gəlirlərinin cəmi	2,815,977	2,050,598
Faiz xərcləri		
Müştəri hesabları üzrə faiz xərcləri	(425,884)	(501,119)
Borc götürülmüş vəsaitlər üzrə faiz xərcləri	(718,533)	(404,749)
Faiz xərclərinin cəmi	(1,144,417)	(905,868)
Xalis faiz gəlirləri	1,671,560	1,144,730

Qeyd 17: Haqq və komissiya gəlirləri və xərcləri

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Haqq və komissiya gəlirləri		
Nağd pul çıxarışlarına görə haqqlar	919,365	438,462
Vəsait köçürmələrinə görə haqqlar	213,348	132,567
Müştəri hesabları ilə əməliyyatlar üzrə komissiyalar	11,820	7,660
Akkreditivlər və zəmanət məktubları üzrə komissiyalar	267,493	124,739
Haqq və komissiya gəlirlərinin cəmi	1,412,026	703,428
Haqq və komissiya xərcləri		
Nağd pul çıxarışlarına görə sair banklara ödənilən haqqlar	(264,477)	(112,968)
Vəsait köçürmələrinə görə sair banklara ödənilən haqqlar	(133,233)	(77,051)
Akkreditivlər və zəmanət məktubları üzrə komissiya xərcləri	(34,243)	(15,473)
Sair	(896)	-
Haqq və komissiya xərclərinin cəmi	(432,849)	(205,492)

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 18: Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcləri

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Əsas vəsaitlərin köhnəlməsi (Qeyd 10)	161,319	541,765
Təlim xərcləri	160,727	69,337
Gəlir vergisindən başqa bütün vergilər	122,796	13,065
Peşəkar xidmətlər üzrə haqlar	120,195	-
Əsas vəsaitlərin təmir və saxlama xərcləri	102,573	49,905
Mühafizə xərcləri	90,750	72,195
Hüquq xidmətləri üzrə xərclər	74,364	10,900
İcarə xərcləri	70,930	56,636
Dəftərxana xərcləri	43,177	12,802
Kommunal xərclər	41,187	22,890
Rabitə xərcləri	30,345	83,160
Amortizasiya xərcləri (Qeyd 9)	21,550	10,402
Sair xərclər	56,253	133,792
Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərclərinin cəmi	1,096,166	1,076,849

Qeyd 19: Mənfəət vergisi

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Cari ilin vergi xərci	(17,552)	-
Təxirə salınmış verginin hərəkəti	(364,017)	1,463,862
Mənfəət vergisi (xərçi)/kredit	(381,569)	1,463,862

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 19: Mənfəət vergisi (davamı)

Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərcinin tutuşdurulması aşağıda göstərilir:

	2002	Auditi aparılmamışdır 2001
Vergidən əvvəlki mənfəət/(zərər)	898,154	(5,209,986)
Vergi dərəcəsi	27%	27%
Gözlənilən vergi (xərci)/kredit	(242,502)	1,406,696
Vergi məqsədlərinə görə çıxılmayan və ya vergiyə cəlb olunmayan maddələr üzrə düzəlişlər:		
Vergiyə cəlb olunmayan xərclər	(51,079)	57,166
Vergi dərəcələrindəki dəyişikliyin təsiri	(87,988)	-
İl üzrə mənfəət vergisi (xərci)/kredit	(381,569)	1,463,862

1 yanvar 2000-ci il tarixindən başlayaraq Azərbaycanda mənfəət vergisi 27% dərəcəsində müəyyən edilmişdir. 1 yanvar 2003-cü il tarixindən etibarən vergi dərəcəsi 25%-ə endirilmişdir.

Azərbaycanda vergiyə cəlb etmə üzrə yekun razılaşma prosedurları mövcud deyildir. Vergi bəyannamələri növbəti ilin 1 aprelinə qədər təqdim edilir. Lakin, vergi orqanları qeydlərin və/və ya vergilərin hesablanması qeyri-müəyyən bir müddət ərzində yoxlayıb dəyişdirə bilər.

BMHS və Azərbaycan Respublikasının yerli vergi qaydaları arasında fərqlər nəticəsində maliyyə hesabatları və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədləri üçün müəyyən aktivlərin və passivlərin balans dəyəri arasında vaxt fərqləri əmələ gəlir. Bu fərqlərin vergilərə təsiri, 1 yanvar 2003-cü il tarixindən etibarən 25% vergi dərəcəsindən istifadə etməklə qeydə alınır.

31 dekabr 2002 və 2001-ci illər vəziyyətinə təxirə salınmış vergi aktivini və passivini yaradan vaxt fərqləri aşağıda göstərilir:

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 19: Mənfəət vergisi (davamı)

	Auditi aparılmamışdır 2001	Hərəkət	2002
Vergidən çıxılan müvəqqəti fərqlərin vergi təsiri			
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	1,304,994	(383,148)	921,846
Əlavə köhnəlmə xərcləri	124,176	2,251	126,427
Sair xərclərin hesablanması	34,692	29,577	64,269
Təxirə salınmış vergi aktivinin cəmi	1,463,862	(351,320)	1,112,542
Vergiyə cəlb olunan müvəqqəti fərqlərin vergi təsiri			
Sair gəlirlərin hesablanması	-	12,697	12,697
Təxirə salınmış vergi passivinin cəmi	-	12,697	12,697
Təxirə salınmış vergi aktivini, xalis	1,463,862	(364,017)	1,099,845

Təxirə salınmış vergi aktivini və passivini Azərbaycan Respublikasının yerli vergi qaydalarına uyğun hazırlanmış vergi bəyannamələri ilə müqayisədə, maliyyə hesabatlarına daxil edilmiş bəzi gəlir və xərc maddələrinin yerli standartlardan fərqli olaraq qeydə alınmasından irəli gələn vaxt fərqlərinin vergi effektini əks etdirir.

Təxirə salınmış xalis vergi aktivini, gələcək gəlirlər vasitəsilə ödənilə biləcək mənfəət vergilərini əks etdirir və balans hesabatında təxirə salınmış vergi aktivini kimi uçota alınır. Gələcək dövrlərə keçirilən vergi zərərləri üçün təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri, müvafiq vergi güzəştlərinin realizasiya oluna biləcəyi dərəcədə tanınır.

Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi

Bank daxilində risklərin idarə edilməsi xidməti maliyyə (kredit, bazar, coğrafi, valyuta, likvidlik və faiz dərəcəsi), əməliyyat və hüquqi risklər ilə münasibətdə həyata keçirilir. Risklərin idarə edilməsi xidmətinin əsas məqsədi risk limitlərini müəyyən etmək və müvafiq olaraq risklərin bu limitlər çərçivəsində qalmasını təmin etməkdir.

Kredit riski. Qarşı tərəfin ödəmə müddəti başa çatmış kreditləri tam ödəyə bilməməsi halında, Bank kredit riskinə məruz qalır. Bank bir borcalan və ya borcalanlar qrupu və coğrafi və ya fəaliyyət segmentləri ilə əlaqədar üzərinə götürdüyü risk məbləğinə limitlər qoymaqla, üzləşdiyi kredit riskini idarə edir. Bu cür risklərə müntəzəm olaraq nəzarət olunur və bu risklər hər il və ya daha tez-tez təhlil edilir. Kredit riski səviyyəsinin xidmət, borcalan və fəaliyyət sektoru üzrə limitləri müntəzəm olaraq İdarə Heyəti və Kredit Komitəsi tərəfindən təsdiqlənir. Bundan əlavə, banklar və yaxud brokerlər daxil olmaqla, istənilən bir borcalan ilə əlaqədar ehtimal olunan kredit riski, balans və balansdankənar risklər ilə gündəlik bazar əməliyyatlarını əhatə edən sub-limitlər vasitəsilə məhdudlaşdırılır. Limitlər üzrə faktiki risklərə hər gün nəzarət edilir.

Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Kredit riski, borcalanların faiz və əsas məbləğinin ödənilməsi öhdəliklərini yerinə yetirməsi qabiliyyətinin müntəzəm şəkildə yoxlanılması və kredit vermə limitlərinin uyğun olduqda dəyişdirilməsi ilə idarə olunur. Kredit riski həmçinin qismən olaraq təminatların və hüquqi və fiziki şəxslərin zəmanətlərini almaqla tənzimlənir.

Bankın kredit riskinə maksimal olaraq məruz qalması əvvəlcə balans hesabatında maliyyə aktivlərinin balans dəyərində əks olunur. Potensial kredit təhlükəsini azaltmaq üçün aktiv və passivlərin əvəzləşdirilməsinin təsiri əhəmiyyətli deyil.

Balansdankənar maliyyə vasitələri üzrə kredit riski, maliyyə vasitəsinə sahib olan digər tərəfin müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi nəticəsində zərərin yaranması ehtimalı kimi təyin edilir. Bank, balans üzrə maliyyə vasitələri üçün etdiyi kimi, müəyyən edilmiş kredit təsdiqləmələri, risklərə nəzarət limitləri və nəzarət prosedurları vasitəsilə şərti öhdəliklərdə eyni kredit qaydalarını istifadə edir.

Bazar riski. Bank, bazar riskinə məruz qalır. Bazar riski faiz dərəcəsidəki, valyutadakı və kapital qoyuluşlarındakı açıq mövqələrdən yaranır, belə ki, bunların hamısı ümumi və xüsusi bazar dəyişikliklərinin təsirinə məruz qalır. İdarə Heyəti qəbul edilə bilən riskin dəyəri üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Buna baxmayaraq, bu yanaşmadan istifadə daha əhəmiyyətli bazar dəyişiklikləri baş verdikdə, bu limitlərdən kənara çıxan zərərlərin qarşısını almır.

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)***Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)**

Coğrafi risk. 31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın aktiv və passivlərinin coğrafi strukturu aşağıdakı kimidir:

	Azərbaycan Respublikası	İƏİT ölkələri	Cəmi
Aktivlər			
Nəgd pul və qısamüddətli vəsaitlər	4,960,019	28,164	4,988,183
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, xalis	23,839,410	-	23,839,410
Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları	574,653	-	574,653
Hesablanmış faiz gəlirləri	365,693	-	365,693
Sair aktivlər	214,272	-	214,272
Təxirə salınmış vergi aktivi	1,099,845	-	1,099,845
Qeyri-maddi aktivlər	189,277	-	189,277
Əsas vəsaitlər	1,242,684	-	1,242,684
Aktivlərin cəmi	32,485,853	28,164	32,514,017
Passivlər			
Müştəri hesabları	12,474,137	-	12,474,137
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	9,794,300	455,390	10,249,690
Hesablanmış faiz xərcləri	30,236	-	30,236
Sair passivlər	184,098	-	184,098
Passivlərin cəmi	22,482,771	455,390	22,938,161
Balans cədvəli üzrə xalis mövqe	10,003,082	(427,226)	9,575,856
Kreditlə bağlı öhdəliklər	(19,014,413)	-	(19,014,413)

*İƏİT – İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı ölkələri

Xarici valyuta riski. Bank, maliyyə mövqeyi və pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrinin dəyişməsi nəticəsində xarici valyuta riskinə məruz qalır. Bankda xarici valyuta mövqeyinə müntəzəm nəzarət edən və bu riski azaltmaq məqsədilə xarici valyuta dərəcələrində gözlənilən hərəkətə uyğun qərarlar qəbul edən Aktiv və Passivlərin İdarə Edilməsi Komitəsi (APİK) yaradılmışdır. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2002-ci il tarixində Bankın məruz qaldığı xarici valyuta məzənnəsi riski əks olunur. Cədvəldə valyuta növləri üzrə Bankın aktiv və passivlərinin balans dəyərləri göstərilir.

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)***Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)**

31 dekabr 2002-ci il-tarixinə Bankın açıq valyuta mövqeləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Manat	ABŞ dolları	Avro	Cəmi
Aktivlər				
Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlər	3,285,112	1,694,018	9,053	4,988,183
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, xalis	14,600,847	9,238,563	-	23,839,410
Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları	20,458	554,195	-	574,653
Hesablanmış faiz gəlirləri	164,733	200,960	-	365,693
Sair aktivlər	72,850	141,422	-	214,272
Təxirə salınmış vergi aktivi	1,099,845	-	-	1,099,845
Qeyri-maddi aktivlər	189,277	-	-	189,277
Əsas vəsaitlər	1,242,684	-	-	1,242,684
Aktivlərin cəmi	20,675,806	11,829,158	9,053	32,514,017
Passivlər				
Müştəri hesabları	3,362,917	9,111,220	-	12,474,137
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	9,305,000	944,690	-	10,249,690
Hesablanmış faiz xərcləri	6,576	23,660	-	30,236
Sair passivlər	68,623	115,475	-	184,098
Passivlərin cəmi	12,743,116	10,195,045	-	22,938,161
Balans cədvəli üzrə xalis mövqe	7,932,690	1,634,113	9,053	9,575,856
Kreditlə bağlı öhdəliklər	(13,423,496)	(5,590,917)	-	(19,014,413)

Bank öz xarici valyuta mövqeyini AMB-nin müəyyən etdiyi limitlərə uyğun olaraq saxlamalıdır. 31 yanvar 2001-ci il tarixdən etibarən, Bankın mühasibat balansına əsasən ayrı-ayrı valyutalar üzrə açıq valyuta mövqeyinin limiti 10%, məcmu açıq valyuta mövqeyinin limiti isə yerli qaydalar əsasında hesablanmış məcmu kapitalın 20%-dən ibarət olmuşdur. 31 dekabr 2002-ci il tarixində Bankın yerli qaydalara uyğun hesablanmış auditi aparılmamış açıq valyuta mövqeyi, ABŞ dolları üzrə 6.2%, Avro üzrə isə 0.7% təşkil etmişdir.

Likvidlik riski. Likvidlik riski, aktiv və passivlərin ödəmə tarixləri uzlaşmayan hallarda ortaya çıxan risk kimi müəyyən edilir. Bank, hər gün birgünlük (overnayt) depozitlərdən, cari hesablardan, ödəmə müddəti tamamlanan depozitlərdən, kreditlərin ilkin dəyərindən, zəmanətlərdən və marja və digər nağd hesablaşan törəmə maliyyə vasitələrindən əldə edilən mövcud nağd vəsait ehtiyatları üzrə gündəlik tələblərlə üzləşir. Bank, bu tələbləri yerinə yetirmək üçün nağd vəsait ehtiyatlarını saxlamır, çünki təcrübə göstərir ki, ödəmə müddəti tamamlanan vəsaitlərin təkrar investisiyası son dərəcə əminliklə proqnozlaşdırıla bilər. Likvidlik riski APİK tərəfindən idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə aktiv və passivlərin 31 dekabr 2002 və 2001-ci il tarixlərinə qalıqları müqavilə üzrə ödəniş müddətlərinə görə açıqlanır.

Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)*

Aktivlərdən bəziləri daha uzunmüddətli ola bilər, məsələn, kreditlər tez-tez uzadıla və müvafiq olaraq qısamüddətli kreditlərin müddəti daha artıq ola bilər.

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın likvidlik mövqeyi aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Tələb olunanadək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	Vaxtı ötmüş/ Müddətsiz	Cəmi
Aktivlər						
Nəgd pul və qısamüddətli vəsaitlər	4,988,183	-	-	-	-	4,988,183
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, xalis	1,560,563	4,029,184	12,594,707	3,967,927	1,687,029	23,839,410
Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları	-	-	-	-	574,653	574,653
Hesablanmış faiz gəlirləri	207,170	-	-	-	158,523	365,693
Sair aktivlər	72,850	34,755	-	-	106,667	214,272
Təxirə salınmış vergi aktivləri	-	-	-	-	1,099,845	1,099,845
Qeyri-maddi aktivlər	-	-	-	-	189,277	189,277
Əsas vəsaitlər	-	-	-	-	1,242,684	1,242,684
Aktivlərin cəmi	6,828,766	4,063,939	12,594,707	3,967,927	5,058,678	32,514,017
Passivlər						
Müştəri hesabları	5,738,556	2,059,292	3,476,403	1,199,886	-	12,474,137
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	455,390	1,589,300	6,000,000	2,205,000	-	10,249,690
Hesablanmış faiz xərcləri	30,236	-	-	-	-	30,236
Sair passivlər	184,098	-	-	-	-	184,098
Passivlərin cəmi	6,408,280	3,648,592	9,476,403	3,404,886	-	22,938,161
Xalis likvidlik boşluğu	420,486	415,347	3,118,304	563,041	5,058,678	9,575,856
Məcmu likvidlik boşluğu	420,486	835,833	3,954,137	4,517,178	9,575,856	

AMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatların qalıqları, onların hesablanması əsasında təşkil edilən passivlər müddət baxımından "tələb olunanadək və bir aydan az" kateqoriyasına aid olduğuna görə, həmin kateqoriyaya daxil edilmişdir.

Aktivlərin və passivlərin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və/və ya nəzarət altında saxlanılan qeyri-uyğunluğu Bankın idarə edilməsi üçün mühüm məsələdir. Ümumiyyətlə, banklar çox nadir hallarda müddətlərə və dərəcələrə tam uzlaşır, çünki əməliyyatlar çox vaxt qeyri-müəyyən müddətdə aparılır və müxtəlif növlərə aiddir. Qeyri-uyğunluq mövqeyi potensial olaraq gəlirliliyi artırır, lakin zərər riskini də yüksəldir. Aktiv və passivlərin ödəmə müddətləri, habelə faiz hesablanan passivlərin ödəmə müddətləri tamamlananda onları münasib qiymətlə əvəz etmək imkanı Bankın likvidliyinin və faiz və mübadilə dərəcələrinin dəyişməsi riskinin qiymətləndirilməsində önəmli amildir.

Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Zəmanətlərə və stənd-bay (stand-by) akkreditivlərə əsasən tələbləri dəstəkləmək üçün likvidlik tələbləri təəhhüdlərin məbləğindən xeyli aşağıdır, çünki Bank müqaviləyə əsasən üçüncü tərəfin vəsaitləri istifadə etməsini gözləmir. Kreditlərin verilməsi üzrə müqavilələrlə nəzərdə tutulmuş mövcud öhdəlik məbləğləri mütləq gələcək nağd vəsait tələblərini əks etdirmir, çünki bu öhdəliklərin bir çoxu maliyyələşdirilmədiyi üçün vaxtı keçmiş ola və ya qüvvədən düşə bilər.

Faiz dərəcəsi riski. Bank, maliyyə vəziyyəti və nağd vəsaitlərinin hərəkəti üzrə qüvvədə olan bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsindən faiz dərəcəsi riskinə məruzdur. Faiz marjaları belə dəyişikliklər nəticəsində arta bilər, amma gözlənilməyən dəyişikliklər baş verdikdə zərərləri aşağı sala və ya yarada bilər.

Bank, əsasən sabit faiz dərəcələrində aldığı müddətli kreditlərdən fərqlənən məbləğlər və dövrlər üzrə sabit faiz dərəcələrində kreditlərin verilməsi nəticəsində faiz dərəcəsi riskinə məruz qalır. Praktikada faiz dərəcələri adətən qısamüddətli olaraq təsbit edilir. Bundan əlavə, həm aktivlər, həm də passivlər üzrə müqavilə üzrə təsbit edilən faiz dərəcələri cari bazar şərtlərini əks etdirmək üçün adətən yenidən razılaşıdırılır.

İdarə Heyəti, faiz dərəcəsinin dəyişməsinin uyğunsuzluq səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Hər hansı bir hecinq (hedging) vasitəsi mövcud olmadıqda, Bank adətən faiz dərəcəsi mövqelərinin uyğun olmasına çalışır.

Turanbank Kommersiya Bankı**31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər***(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)***Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə Bankın məruz qaldığı faiz dərəcəsi riskləri əks olunur. Cədvəldə Bankın aktiv və passivlərinin qiymətinin ilkin müqavilə üzrə dəyişməsi və ya ödəmə müddətləri üzrə balans dəyərləri göstərilir.

	Tələb olunanaqədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	Vaxtı ötmüş/Faizsiz	Cəmi
Aktivlər						
Nağd pul və qısamüddətli vəsaitlər	-	-	-	-	4,988,183	4,988,183
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, xalis	1,560,563	4,029,184	12,594,707	3,967,927	1,687,029	23,839,410
Qiymətli investisiya kağızları:						
- satış üçün nəzərdə tutulan	-	-	-	-	574,653	574,653
Hesablanmış faiz gəlirləri	-	-	-	-	365,693	365,693
Sair aktivlər	-	-	-	-	214,272	214,272
Təxirə salınmış vergi aktivi	-	-	-	-	1,099,845	1,099,845
Qeyri-maddi aktivlər	-	-	-	-	189,277	189,277
Əsas vəsaitlər	-	-	-	-	1,242,684	1,242,684
Aktivlərin cəmi	1,560,563	4,029,184	12,594,707	3,967,927	10,361,636	32,514,017
Passivlər						
Müştəri hesabları	60,574	2,059,292	3,476,403	1,199,886	5,677,982	12,474,137
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	455,390	1,589,300	6,000,000	2,205,000	-	10,249,690
Hesablanmış faiz xərcləri	-	-	-	-	30,236	30,236
Sair passivlər	-	-	-	-	184,098	184,098
Passivlərin cəmi	515,964	3,648,592	9,476,403	3,404,886	5,892,316	22,938,161
Xalis likvidlik boşluğu	1,044,599	380,592	3,118,304	563,041	4,469,320	9,575,856
Məcmu likvidlik boşluğu	1,044,599	1,425,191	4,543,495	5,106,536	9,575,856	

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın aktiv və passivlərinin qiymətinin dəyişməsinə əsasən faiz dərəcələrinin həssaslıq təhlili, həmin tarixdə ödəmə müddətlərinin təhlilindən çox fərqlənməmişdir.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 20: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə əsas monetar maliyyə vasitələri üçün əsas valyuta növləri üzrə effektiv faiz dərəcələri əks olunur. Təhlil, dövrün sonuna müqavilə üzrə effektiv faiz dərəcələrindən istifadə etməklə hazırlanmışdır.

2002	ABŞ dolları	Manat
Aktivlər		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar		
- İstehlakçı kreditlər	13%	12%
- Müəssisə kreditləri	23%	17%
Passivlər		
Müştəri hesabları	10%	12%
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	11%	6%

2002-ci ildə AMB-nin Manatla verilmiş kreditlər üzrə illik faiz dərəcəsi 31 dekabr 2001-ci il tarixinə 10%-dən 31 dekabr 2002-ci il tarixinə 7%-ə kimi azaldılmışdır.

Qeyd 21: Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Hüquqi prosedurlar. 31 dekabr 2002-ci il tarixində Bank heç bir əhəmiyyətli məhkəmə işində iştirak etməmişdir. Vaxtaşırı olaraq və fəaliyyətin adi gedişində Banka qarşı iddialar bərpa edilmişdir. Bankın Rəhbərliyi öz təxminlərinə əsasən hesab edir ki, heç bir əhəmiyyətli zərərər olmamışdır və uyğun olaraq hazırkı maliyyə hesabatlarında heç bir ehtiyat ayrılmamışdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycan Respublikasında işgüzar fəaliyyəti tənzimləyən qanunvericilikdə və xüsusilə vergi qanunvericiliyində əməliyyatlar haqqında bir neçə şərhə yol verən maddələr mövcuddur. Bundan əlavə, kifayət qədər normativ əsası olmayan hallarda vergi orqanları Bankın fəaliyyətini öz mövqelərindən çıxış edərək şərh edə bilər. Bu səbəbdən Bank rəhbərliyinin işgüzar fəaliyyətinə dair rəyi, vergi orqanlarının rəyi ilə üst-üstə düşməyə bilər.

Müəyyən əməliyyat məsələlərinə vergi orqanları tərəfindən etiraz edilərsə, Bankın hazırkı və keçmiş əməliyyatlarına cərimələr tətbiq edilə bilər. Əməliyyat üzrə vergi məbləği minimal ola bilməsinə baxmayaraq, cərimələr əhəmiyyətli ola bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, hazırkı maliyyə hesabatları Bankın əməliyyatlarını düzgün əks etdirir.

Kapital öhdəlikləri. 31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın heç bir əhəmiyyətli kapital öhdəliyi olmamışdır.

Əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2002-ci il tarixinə Bankın əməliyyat lizinqi ilə bağlı əhəmiyyətli öhdəlikləri olmamışdır.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 21: Təəhhüdlər və gözlənilməyən hallar üzrə öhdəliklər (davamı)

Kreditlə bağlı öhdəliklər. Kreditlə bağlı öhdəliklərə kredit verilməsi ilə bağlı öhdəliklər, akkreditivlər və verilən zəmanətlər aid edilə bilər. Həmin öhdəliklərin müqavilələrlə nəzərdə tutulmuş məbləğləri müştəri tərəfindən kredit müqaviləsində nəzərdə tutulmuş məbləğin tam şəkildə tələb edilməsi, müştəri tərəfindən öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi və təminatın qiymətdən düşməsi ilə bağlı riskləri nəzərə almaqla müəyyən edilir. Ümumiyyətlə, Bankın import akkreditivlərinə və zəmanət məktublarına Bankda yerləşdirilmiş depozitlər və ya başqa likvid girov növləri şəklində tam zəmanət alınır, buna görə də Bank minimal riskin qarşısına çıxmasını gözləyir. Akkreditivlər və zəmanət məktubları üzrə blokləşdirilmiş depozitlər 11 saylı Qeyddə açıqlanır.

31 dekabr vəziyyətinə Bankın kreditlə bağlı öhdəlikləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2002	Audi aparılmamışdır 2001
Kredit xətti üzrə öhdəliklər	11,463,290	3,362,964
Zəmanət məktubları	7,336,800	7,552,806
Akkreditivlər	214,323	-
Təəhhüdlər və şərti öhdəliklərin cəmi	19,014,413	10,915,770

İlin sonuna mövcud akkreditivlərin və zəmanətlərin çoxu müxtəlif qurumların elan etdiyi tenderlərdə iştirak etmək istəyən şirkətlərə zəmanət kimi verilmiş tender zəmanətləri və qarşı tərəfə ödəniş edə bilmək qabiliyyətini təmin etmək məqsədilə verilmiş ödəniş zəmanətlərindən ibarətdir.

İstifadə edilməmiş kredit xətlərinin, akkreditivlərin və zəmanətlərin mövcud öhdəlik məbləğləri mütləq gələcək nağd vəsait tələblərini əks etdirmir, çünki bu maliyyə vasitələri maliyyələşdirilmədiyi üçün vaxtı keçmiş ola və ya qüvvədən düşə bilər.

31 dekabr 2002-ci il tarixinə mövcud olan zəmanət məktublarının və akkreditivlərin böyük hissəsi hesabat tarixindən sonrakı müddət ərzində bağlanmışdır.

Qeyd 22: Maliyyə vasitələrinin ədalətli dəyəri

Ədalətli dəyər məcburi satış və ya ləğv etmədən fərqli olaraq maraqlı tərəflər arasında cari əməliyyat zamanı maliyyə vasitəsinin mübadilə edilə bildiyi məbləği təşkil edir və ən yaxşı olaraq bazar qiyməti ilə sübut edilir.

Maliyyə vasitələrinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Bank tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından və müvafiq qiymətləndirmə metodologiyalarından (bunlar mövcud olduqda) istifadə etməklə müəyyən edilir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün, bazar məlumatlarını təhlil edərkən, fərziyyələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Maliyyə vasitələrinin ədalətli dəyərini qiymətləndirərkən, Rəhbərlik mövcud bazar məlumatlarından istifadə etmişdir. Lakin, bazar məlumatları mövcud şəraitdə satıla bilən dəyəri tam əks etdirməyə bilər.

Turanbank Kommersiya Bankı

31 dekabr 2002-ci il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

(Başqa valyuta və məbləğ göstərilmədiyi hallarda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir.)

Qeyd 22: Maliyyə vasitələrinin ədalətli dəyəri (davamı)

Ədalətli dəyərdə qeyd olunan maliyyə vasitələri. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, eləcə də satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli investisiya kağızları, balans hesabatında ədalətli dəyərdə qeydə alınır.

Digər banklardan alınacaq vəsaitlər. Sürüşkən faizli yerləşdirmələrin ədalətli dəyəri onların balans dəyəridir. Sabit faiz gətirən yerləşdirmələrin təxmin edilən ədalətli dəyəri, analoji kredit riskli maliyyə vasitələri üçün qüvvədə olan pul bazar faiz dərəcələrindən istifadə etməklə, diskont edilmiş nağd vəsaitlərin hərəkətinə və onların yerdə qalan ödəmə müddətinə əsaslanır.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə ehtiyatlar çıxılmaqla göstərilir. Kredit və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri, proqnozlaşdırılan gələcək nağd vəsaitlərin diskont edilmiş məbləğini əks etdirir. Ədalətli dəyəri müəyyən etmək üçün gözlənilən nağd vəsaitlərin hərəkəti cari bazar dərəcələrində diskont edilir.

Ödəmə müddəti tamamlananadək saxlanılan qiymətli investisiya kağızları. Ödəmə müddəti tamamlananadək saxlanılan qiymətli investisiya kağızlarının ədalətli dəyəri, açıq bazarda müəyyən edilmiş qiymətlərə əsaslanır. Bu cür məlumat mövcud olmadıqda, ədalətli dəyər analoji kreditlər üzrə qiymətli kağızlar üçün açıq bazarda müəyyən edilmiş qiymətlərdən, ödəmə müddətindən və gəlirlilik xüsusiyyətlərindən istifadə etməklə və yaxud bəzi hallarda investisiya qoyulmuş müəssisənin xalis maddi aktivlərinə istinad etməklə qiymətləndirilmişdir.

Borc vəsaitləri. Heç bir ödəmə müddəti göstərilməyən passivlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri tələb ilə ödənilən məbləğə bərabərdir. Sabit faiz gətirən yerləşdirmələrin təxmin edilən ədalətli dəyəri və açıq bazarda qiyməti müəyyən edilməyən sair borclar, eyni ödəmə müddətinə sahib olan yeni borclar üçün tətbiq olunan faiz dərəcələrindən istifadə etməklə diskont edilmiş nağd vəsaitlərin hərəkətinə əsaslanır.

Qeyd 23: Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Hazırkı maliyyə hesabatında tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, tərəflərdən biri digərinə nəzarət edə bilsin və ya digər tərəf maliyyə, yaxud əməliyyat qərarları qəbul edərkən mühüm təsir göstərə bilsin (BMHS 24 “Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar”). Əlaqəli tərəflər arasındakı münasibətləri nəzərə alarkən, həmin münasibətlərin hüquqi formasına deyil, məzmununa diqqət yetirmək lazımdır.

Bank adi fəaliyyət gedişində bir çox iştirakçılarla, direktorlarla, törəmə müəssisələrlə, assosiasiya olunmuş müəssisələrlə və digər əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. Bu əməliyyatlara hesablaşmalar, kreditlər, depozitlərin cəlb edilməsi, zəmanətlər, ticarət maliyyələşdirməsi və xarici valyuta əməliyyatları daxildir. Bundan əlavə, həmin əməliyyatlar əvvəlcədən bazar dərəcələrində qiymətləndirilir. İlin sonuna mövcud olan qalıqlar və 31 dekabr 2002-ci il tarixində tamamlanan il üzrə əlaqəli tərəflərlə gəlir və xərc maddələri əhəmiyyətsiz olduğuna görə hazırkı maliyyə hesabatlarında açıqlanmamışdır.